

Koulupudokkaiden työurat

Vuosina 1985 ja 1995 koulutuksen ja työn ulkopuolella olleiden nuorten urapolkujen vertailua

TERO JÄRVINEN & MARKKU VANTTAJA

Johdanto

Eurooppalaisessa koulutuskeskustelussa on viime vuosina kannettu erityistä huolta koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevista nuorista, joilla on korkeintaan perusasteen tutkinto. EU-diskursseissa tähän nuorten ryhmään viitataan termillä NEET (*not in employment, education or training*) ja sen on katsottu muodostavan nuorisotyöttömyyden ”kovan ytimen”. NEET-ongelmaan on tartuttu paitsi *Eurooppa 2020* -strategiassa, myös sitä tukevissa *Youth on the move*- sekä *2012–2013 Youth Opportunities Initiative* -ohjelmissa. Tavoitteena on saada toisen asteen tutkintoa suorittamattomien nuorten osuus laskemaan alle kymmeneen prosenttiin ja helpottaa koulutuksensa keskeyttävien nuorten paluuta opintojen pariin myöhemmällä iällä. (Eurofound 2012.)

Myös Suomessa koulupudokkaat¹, eli koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevat nuoret, ovat koko 2000-luvun olleet yhteiskunnallisen keskustelun ja poliittisten toimenpiteiden koh-

teena. Huoli koulupudokkaiden yhteiskunnallisesta asemasta ja syrjäytymisriskistä on esillä sekä viimeisimmässä hallitusohjelmassa että koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa vuosille 2011–2016 (OKM 2012), ja vuoden 2012 presidentinvaaleissa se nousi yhdeksi keskeisistä vaaliteemoista. Vuoden 2013 alussa toteutuneen, hallitusohjelmaan sisältyvän nuorten yhteiskuntatakuun toimenpideohjelman tarkoituksena on varmistaa, että jokaiselle alle 25-vuotiaalle ja alle 30-vuotiaalle vastavalmistuneelle voidaan tarjota työ-, harjoittelu-, opiskelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikka viimeistään kolmen kuukauden kuluttua työttömäksi joutumisesta.

Keskustelu koulupudokkuudesta ja nuorten syrjäytymisestä sai uutta vauhtia Elinkeinoelämän Valtuuskunnan julkaistua aiheesta selvityksen helmikuussa 2012 (Myrskylä 2012). Laajaa medianäkyvyyttä osakseen saaneessa tutkimuksessa todettiin, että vuonna 2010 Suomessa oli syrjäytyneitä 15–29-vuotiaita nuoria 51 300, eli 5 prosenttia kaikista tämänikäisistä nuorista. Syrjäytymisen ja koulupudokkuuden välille vedettiin suoraviivainen yhteys luokittelemalla syrjäytyneiksi *sellaiset työvoiman ja opiskelun ulkopuoliset nuoret, joilla ei ole peruskoulun lisäksi muuta koulutusta*. Tutkimuksessa havaittiin, että ulkopuolisiksi tai työttömiksi päätyneistä nuorista 80 prosenttia ei myöhemminkään suorita perusastetta korkeampaa tutkintoa. Ensisijaisena keinona ehkäistä syrjäytymistä ja nostaa nuoria takaisin työmarkkinoille pidettiin kouluttautumista. Myrskylän tutkimusta voidaan kuitenkin kritisoida syrjäytymisen käsitteen kapea-alaisuudesta (ks. Jahnukainen & Järvinen 2005; Järvinen &

¹ Julkiseen keskusteluun vakiintuneella termillä ”koulupudokkaat” viitataan tässä artikkelissa nuoriin, jotka ovat sekä koulutuksen että työelämän ulkopuolella ja jotka eivät ole suorittaneet toisen asteen koulutustutkintoa. Tähän joukkoon lukeutuvat ne nuoret, jotka eivät ole jatkaneet toisen asteen koulutuksessa, ovat keskeyttäneet peruskoulun jälkeiset opintonsa tai ovat jääneet ilman peruskoulun päättötodistusta. Määritelmä vastaa julkisen ja poliittisen keskustelun sisältöä, mutta eroaa Tilastokeskuksen keskeyttämistilaston määritelmästä, jossa koulupudokkailla viitataan ainoastaan viimeksi mainittuun ryhmään. Tämä ryhmä on määrällisesti marginaalinen: lukuvuonna 2011/2012 ainoastaan 212 nuorta (0,3 % peruskoulun päättöluokkalaista) jäi ilman peruskoulun päättötodistusta.

Jahnukainen 2001), vahvojen päätelmien tekemisestä vain viiden vuoden seuranta-ajan perusteella (ks. Vanttaja & Järvinen 2004) sekä koulutuksen ja syrjäytymisen ehkäisyn välisestä yksipuolisesta tarkastelusta (ks. Järvinen & Vanttaja 2011).

EVAn raporttia syrjäytyneistä nuorista siteerattiin laajalti osin siksi, että Suomessa koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevista nuorista on vain vähän tutkimuksia, etenkin kun kyse on edustavilla aineistoilla tehdyistä pitkittäistutkimuksista. Esimerkiksi kasvatus- ja yhteiskuntatieteellisten alojen kausijulkaisuissa² on julkaistu vuosina 2000–2011 ainoastaan kahdeksan referree-menettelyn läpikäynyttä, koulupudokkuutta sivuavaa artikkelia (Ahola & Galli 2009; Järvinen & Vanttaja 2000; 2006; Kojo 2010; Komonen 2001; 2002; Sipilä & al. 2011; Vanttaja & Järvinen 2004).

Nuorten koulutus ja työ: kolme trendiä

Huoli koulupudokkaiden syrjäytymisestä perustuu kolmeen toisiinsa liittyvään ja koko Eurooppaa koskettavaan trendiin, joiden seurauksena vähän koulutettujen nuorten yhteiskunnallisen aseman on katsottu heikentyneen: väestön yleisen koulutustason kohoaminen, nuorten työmarkkinoille kiinnittymisen vaikeutuminen sekä suoritettujen tutkintojen ja työmarkkina-asemien välisen kytköksen voimistuminen.

Samanaikaisesti kun nuorten koulutusmahdollisuuksia on laajennettu ja nykynuoret koulutautuvat entistä pidempään, on nuorisotyöttömyys yleistynyt lähes koko Euroopassa. Erityisesti viime vuosien talouskriisi on vaikuttanut nuorten työmarkkina-asemaa heikentävästi (Eurofound 2012). Samalla maiden väliset erot nuorisotyöttömyydessä ovat kasvaneet ennen näkemättömiin mittoihin. Kun toukokuussa 2013 Saksan ja Itävallan nuorisotyöttömyysaste oli alle 10 prosenttia, se oli Espanjassa 56 prosenttia ja Kreikassa peräti 63 prosenttia. Suomessa nuorisotyöttömyysaste oli tuolloin 21 prosenttia EU-27-alueen keskiarvon ollessa 23 prosenttia. (Eurostat 2013.)

² *Mukana tarkastelussa olivat seuraavat kausijulkaisut: Kasvatus, Sosiologia, Psykologia, Nuorisotutkimus, Janus ja Yhteiskuntapolitiikka.*

Selvimmän koulupudokkaiden yhteiskunnallisen aseman heikentymiseen on vaikuttanut suoritettujen tutkintojen ja työmarkkina-asemien välisen yhteyden korostuminen, mikä niin ikään on Euroopan laajuinen trendi (Eurofound 2012). Suomessa koulutusryhmien väliset työttömyyserot alkoivat kasvaa voimakkaasti 1990-luvulla. Vielä 1990-luvun alussa työttömyys oli vähäistä kaikissa koulutusryhmissä. Vuonna 1990 korkeakoulutetuista lähes kaikki olivat työllisiä ja pelkän oppivelvollisuuskoulun suorittaneidenkin keskuudessa työttömyysaste oli alle 5 prosenttia. Vuonna 2009 perusasteen suorittaneiden työttömyysaste oli 15 prosenttia ja keskiasteen suorittaneiden 9 prosenttia. Korkeakoulutettujen työttömyys oli vuonna 2009 tasolla, mitä se oli ollut pelkän oppivelvollisuuskoulun käyneiden keskuudessa 1990-luvun alussa. (Rinne & Järvinen 2011.) Kouluttautumisesta on vähitellen tullut välttämätön mutta ei enää riittävä ehto työmarkkinoille kiinnittymiseksi.

Viime vuosina on enenevässä määrin puhuttu myös työurien epävakautumisesta. Lineaaristen, koulutuksesta työelämään ja myöhemmin eläkkeelle johtavien urapolkujen on todettu käyvän yhä harvinaisemmiksi ja työurien on nyt ja tulevaisuudessa otaksuttu koostuvan enemmän erityyppisistä työssäolo-, koulutus- ja työttömyysjaksojen yhdistelmistä. Suomessa tehtyjen seuranta tutkimusten perusteella työurien epävakautuminen näyttäisi ajoittuvan 1980- ja 1990-lukujen vaihteeseen. Epävarmuus ei vielä koskettanut 1980-luvun alussa työmarkkinoille tulleita nuoria (Nyyssölä 1999), mutta jo 1980-luvun lopulla työelämään kiinnittymässä olleiden nuorten osalta voidaan puhua epävakaita työurista (Asplund 2002). Myös yliopistosta valmistuneiden nuorten työurat ovat muuttuneet epävakammiksi 1990-luvulla verrattaessa 1980-luvun tilanteeseen (Rouhelo 2008).

Tutkimustehtävä ja -aineistot

Tarkastelemme tässä artikkelissa koulupudokkaiden, peruskoulun jälkeen koulutuksesta ja työelämästä karsiutuneiden nuorten urapolkuja Suomessa 1990-luvun alun laman molemmin puolin. Vuosien 1985 ja 1995 koulupudokaskohtortteja vertailemalla analysoimme lisäksi, onko sukupuolen, asuinalueen ja sosiaalisen taustan merkitys nuorten työurille suuntautumises-

sa muuttunut ajan mittaan. Tarkastelu perustuu pitkittäistutkimukseen, jossa vuonna 1985 koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olleiden 16–18-vuotiaiden nuorten (n = 6 983) koulutukseen ja työmarkkinoille sijoittumista on seurattu vuoteen 2000 asti ja vuonna 1995 vastaavassa tilanteessa olleiden nuorten (n = 7 508) vaiheita vuoteen 2007 asti. Kyseessä on 50 prosentin otos kaikista kyseisinä vuosina koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olleista 16–18-vuotiaista suomalaisnuorista varusmiehiä lukuun ottamatta. Tarkastelun päättyessä vuoden 1985 kohorttiin lukeutuvat nuoret olivat 31–33 vuoden ikäisiä ja vuoden 1995 kohorttiin kuuluvat nuoret 28–30-vuotiaita. Tutkimusaineisto on muodostettu Tilastokeskuksessa väestörekisteritietoja yhdistelemällä.

Vuoden 1985 kohortin seuranta alkaa vuodesta 1990, joka oli työllisyystilanteen kannalta vielä suotuisaa aikaa ja jolloin työttömyysluvut olivat maassamme matalammat kuin EU- ja OECD-maissa keskimäärin. Nuorisotyöttömyysaste oli tuolloin 9 prosenttia. 1990-luvussa alussa Suomi ajautui syvään lamaan, jolloin erityisesti nuorten työllisyystilanne heikkeni nopeasti. Laman vaikeimmassa vaiheessa vuonna 1994 15–24-vuotiaiden nuorten työttömyysaste kohosi 34 prosenttiin. Tuolloin Euroopassa yhtä korkea nuorisotyöttömyys oli ainoastaan Espanjassa. Vuodesta 1995 alkaen työttömyysluvut alkoivat vähitellen kääntyä laskuun, mutta nuorten työllisyystilanne oli edelleen heikko. Seurannan viimeisessä vaiheessa vuonna 2000 elettiin jo uutta nousukautta, mutta siitä huolimatta työttömyysluvut olivat huomattavasti korkeammat kuin 1990-luvun alussa. Nuorisotyöttömyysaste oli yli kaksinkertainen (20 %) vuoteen 1990 verrattuna. (Tilastokeskus 2013.)

Vuoden 1995 kohorttiin lukeutuvien nuorten päättäessä oppivelvollisuuttaan työllisyystilanne oli selvästi heikompi kuin vuoden 1985 kohortin kohdalla oli ollut: nuorisotyöttömyysaste oli 30 prosenttia. Ensimmäisessä seurantavaiheessa, vuonna 2000 15–24-vuotiaiden työttömyysaste oli 20 prosenttia ja viimeisenä tarkasteluajankohdalla, vuonna 2007 se oli 17 prosenttia. (Tilastokeskus 2013.) Kun tähän yhdistetään aikavälillä 1990–2007 tapahtunut suoritettujen tutkintojen ja työttömyyden välisen yhteyden voimakas korostuminen (Rinne & Järvinen 2011), voisi olettaa, että vuoden 1995 koulupudokkaiden työelämään sijoittuminen olisi ollut vaikeampaa vuo-

den 1985 koulupudokkaisiin verrattaessa. Toisaalta suomalaista nuorisopalvelujärjestelmää on 1990-luvulta alkaen suunnattu voimakkaasti syrjäytymisen ehkäisyyn ja koulupudokkaiden tukemiseksi on ollut EU-Suomessa tarjolla enemmän resursseja ja mahdollisuuksia kuin 1980-luvulla (Paju & Vehviläinen 2001; Rinne & Järvinen 2010).

Kohderyhmän työmarkkina-asetat ja uratyyppit

Taulukossa 1 on esitetty koulutuksen ja työelämän ulkopuolella vuonna 1985 ja vuonna 1995 olleiden nuorten työmarkkina-asettien jakauma vuoden 1985 kohortin osalta vuosina 1990, 1995 ja 2000 sekä vuoden 1995 kohorttia koskien vuosina 2000, 2005 ja 2007. Suluissa olevat luvut ilmaisevat vastaavat tiedot koko samanikäisen väestön osalta.³ Taulukosta näkyy selvästi kohderyhmän heikko työmarkkina-asetat muuhun samanikäiseen väestöön verrattuna. Työttömyysaste on ollut molempien kohorttien osalta kaikkina vuosina selvästi korkeampi vastaavan ikäisiin suomalaisiin verrattuna. Myös varhainen eläkkeelle jääminen on ollut huomattavan yleistä omaan ikäluokkaan verrattuna.

Kohorttien välinen vertailu paljastaa, että seurannan alkuvaiheessa vuoden 1985 kohortti on onnistunut työllistymään vuoden 1995 kohorttia paremmin. Viiden vuoden seurannan jälkeen vuoden 1985 kohortista oli työllisiä 47 prosenttia ja työttömiä 14 prosenttia, kun vastaavat luvut vuoden 1995 kohortin kohdalla olivat 39 ja 17 prosenttia. Vuoden 1995 kohortissa opiskelijoiden osuus oli kuitenkin selvästi suurempi (17 %) kuin vuoden 1985 kohortissa (9 %). Seurannan edetessä tilanne kohorttien välillä muuttuu: toisessa ja kolmannessa seurantavaiheessa vuoden 1995 kohortin osallistuminen työhön tai opiskeluun on ollut selvästi yleisempää kuin vuoden 1985 kohorttiin lukeutuvien keskuudessa. Vuoden 1995 kohortista oli toisessa seurantavaiheessa 59 prosenttia ja kolmannessa seurantavaiheessa 64 prosenttia joko työllisiä tai opiskelijoita,

³ Vertailuryhmänä on vuoden 1985 kohortin osalta vuonna 1990 20–24-vuotiaat, vuonna 1995 25–29-vuotiaat ja vuonna 2000 30–34-vuotiaat suomalaiset. Vuoden 1995 kohortin osalta vuonna 2000 21–23-vuotiaat, vuonna 2005 26–28-vuotiaat ja vuonna 2007 28–30-vuotiaat suomalaiset.

Taulukko 1. Koulutuksen ja työn ulkopuolella vuonna 1985 olleiden nuorten työmarkkina-asema vuosina 1990, 1995 ja 2000 ja vuonna 1995 samassa tilanteessa olleiden nuorten vuosina 2000, 2005 ja 2007 (%). Suluisia vertailuryhmänä vastaavan ikäinen suomalainen väestö. Lähteet: Väestölas-kenta 1990; Väestö 1997:15; Väestö 2003:7; Tilastokeskus: stat.fi – internet-tietokanta.

Vuoden 1985 kohortti (n = 6 983)						
	Työllinen	Työtön	Opiskelija	Eläkeläinen	Muut	Yht. (%)
1990	47 (61)	14 (7)	9 (25)	9 (1)	22 (7)	100
1995	35 (61)	29 (17)	7 (12)	9 (1)	20 (9)	100
2000	48 (77)	20 (10)	3 (4)	10 (2)	19 (8)	100
Vuoden 1995 kohortti (n = 7 508)						
	Työllinen	Työtön	Opiskelija	Eläkeläinen	Muut	Yht. (%)
2000	39 (52)	17 (9)	17 (31)	8 (1)	19 (7)	100
2005	51 (73)	18 (8)	8 (10)	10 (2)	13 (7)	100
2007	58 (79)	14 (6)	6 (6)	11 (2)	12 (7)	100

kun vastaavat luvut vuoden 1985 kohortilla olivat 42 ja 51 prosenttia. Kokonaisuudessaan vuoden 1995 kohortti oli siis onnistunut kiinnittymään koulutukseen ja työelämään vuoden 1985 kohorttia paremmin.

Tarkemman kuvan kohderyhmään kuuluvien nuorten työmarkkinaurien kehityksestä saa, kun tarkastellaan samojen henkilöiden tilannetta uran eri vaiheissa. Taulukossa 2 kohderyhmän nuoret on jaoteltu heidän työmarkkinatilanteensa perusteella kahdeksaan eri uratyyppiin. Tyypittelyä tehtäessä on tarkasteltu kohderyhmän pääasiallista toimintaa kolmena eri vuonna, jolloin voidaan havainnollistaa nuorten työuran kehitystä koko seurantajakson aikana.

Tyypittely noudattaa samanlaista jakoa kuin Kari Nyssölä (1999) tutkimuksessa, jossa seurattiin 18–24-vuotiaiden suomalaisten urakehitystä vuodesta 1980 vuoteen 1993 saakka. Nyssölä (1999) jätti omassa tutkimuksessaan ”muut työvoiman ulkopuolella olevat” pois luokittelustaan perustellen valintaansa sillä, että kyseessä on heterogeeninen, epämääräinenkin joukko, jonka tilanteesta ei ole olemassa tarkkaa tietoa. Tässä tutkimuksessa päädyimme toisenlaiseen ratkaisuun, koska niin moni kuului kyseiseen ryhmään, jolloin ryhmän pois jättäminen olisi antanut virheellisen kuvan kohderyhmän työurien kehityksestä.

Uratyypit perustuvat dikotomiseen luokitteluun. Erottelevana kriteerinä on se, ovatko nuoret olleet työmarkkinoiden näkökulmasta mukana aktiivisessa vai passiivisessa toiminnassa. Taulukossa 2 ”työttömien” kategoria sisältää kunkin tarkasteltavana ajankohtana myös ne tapauk-

set, jotka tuolloin olivat eläkkeellä tai kuuluivat kokonaan työvoiman ulkopuoliseen väestöön. Opiskelu on yksilön työmarkkinakelpoisuutta ylläpitävänä ja parantavana toimintana puolestaan rinnastettu työssä olemisen kanssa.

Edellä esitetyssä jaottelussa on tiettyjä ongelmia. Kun työttömät ja työvoiman ulkopuolella olevat yhdistetään samaan kategoriaan, rinnastuvat vanhempain- ja hoitovapaalla olevat työttömien kanssa, vaikka heidän elämäntilanteensa on hyvin erilainen. Lisäksi, koska vanhempainvapaa- ja hoitovapaaetuksia käyttävät lähes yksinomaan naiset (THL 2013), edellä mainittujen ryhmien yhdistäminen vaikuttaa tuloksiin siten, että naisten osuus epävakailta työurilla korostuu. Vaikutuksen suuruutta ei voi kuitenkaan arvioida, sillä vanhempain- ja hoitovapaalla olevia ei saatu aineistosta erotettua omaksi ryhmäkseen. Voidaan myös ajatella, että työllisten ja opiskelijoidenkin niputtaminen on ongelmallista, sillä heidän taloudellinen tilanteensa on erilainen. Opiskelijoita oli kuitenkin aineistossa eri vuosina niin vähän (ks. taulukko 1), että käytännössä tässä yhdistelmäkategoriassa oli kyse työllisistä, varsinkin kahden viimeisen vuoden osalta.

Vaikka nuorten työmarkkinapolkuja saattaisi olla tarpeen tarkastella hienovaraisempia luokitteluja käyttäen, se olisi tässä yhteydessä vaikeutanut oleellisesti jatkoanalyysien tekoa. Kun käytetyn dikotomisensa luokittelun eri variaatiot tuottivat kahdeksan uratyyppiä, olisi luokittelun monipuolistaminen lisännyt uratyyppien määrää niin paljon, että niiden pohjalta olisi ollut enää vaikeaa tehdä päätelmiä. Kun lisäksi tarkastelussa on kiinnitetty erityistä huomiota uratyyppien ää-

rilaitoihin, niihin tapauksiin, jotka kaikkina tarkasteluajankohtina kuuluivat työmarkkinoiden näkökulmasta joko aktiivi- tai passiiviväestöön, voidaan valittua metodologia pitää tältäkin osin perusteltuna.

Taulukon 2 uratyypeistä ”vakaat” ja ”vakiintunut” kuvaavat kohderyhmään lukeutuvien henkilöiden menestyksekkästä sijoittumista työelämään. Näihin kahteen ryhmään sijoittui vuoden 1985 kohortista 33 prosenttia ja vuoden 1995 kohortista 51 prosenttia tapauksista. Vakaalle työuralle sijoitetut olivat opiskelijoita tai työllisiä kaikkina tarkasteltavina ajanjaksoina. Tähän ryhmään lukeutui 28 prosenttia vuoden 1985 kohortista ja 38 prosenttia vuoden 1995 kohortista. Vakiintuneelle työuralle, jossa työttömyys oli läsnä ainoastaan ensimmäisessä seurantavaiheessa, oli ohjautunut 5 prosenttia vuoden 1985 ja 13 prosenttia vuoden 1995 kohorttiin lukeutuneista nuorista.

Muut taulukossa 2 esitetyt uratyypit kuvaavat

nuorten päätymistä jollakin tavoin katkonaisille tai pysähtyneille työurille. Peräti 29 prosenttia vuoden 1985 kohortista ja 21 prosenttia vuoden 1995 kohortista oli kulkeutunut täysin pysähtyneelle työuralle, jossa oli oltu työttöminä tai muulla tavoin työelämän ulkopuolella kaikkina tarkasteltavina vuosina. Kun tähän lisätään vuoden 1985 kohortista ne 11 prosenttia tapauksista ja vuoden 1995 kohortista ne 8 prosenttia, jotka olivat ensimmäisessä seurantavaiheessa joko työllisiä tai opiskelijoita, mutta muina ajanjaksoina joko työttömiä tai kokonaan työelämän ulkopuolella, saadaan pysähtyneille työurille päätyneiden nuorten osuudeksi vuoden 1985 kohortista peräti 40 prosenttia ja vuoden 1995 kohortista 29 prosenttia. Muunlaisista työllisyys-, opiskelu- ja työttömyysjaksojen yhdistelmistä koostuville työurille oli ohjautunut 27 prosenttia vuoden 1985 kohortista ja 21 prosenttia vuoden 1995 kohortista.

Taulukko 2. Koulutuksen ja työelämän ulkopuolella vuonna 1985 olleiden nuorten työmarkkina-tilanne vuosina 1990, 1995 ja 2000 ja vuonna 1995 samassa tilanteessa olleiden nuorten vuosina 2000, 2005 ja 2007; uratyypit (%).

URATYYPPI	Työmarkkinatilanne eri seurantavaiheissa			kohortti 1985 (n = 6 983)	kohortti 1995 (n = 7 508)
1) Vakaa	Työllinen/ opiskelija	työllinen/ opiskelija	työllinen/ opiskelija	28	38
2) Vakiintunut	Työtön / työvoiman ulkopuolella	työllinen/ opiskelija	työllinen/ opiskelija	5	13
3) Keskeytynyt	Työllinen/ opiskelija	työllinen/ opiskelija	työtön/ työvoiman ulkopuolella	6	5
4) Epävakaat	Työllinen/ opiskelija	työtön / työvoiman ulkopuolella	työllinen/ opiskelija	11	6
5) Juuttunut	Työtön / työvoiman ulkopuolella	työllinen/ opiskelija	työtön / työvoiman ulkopuolella	3	4
6) Kohentunut	Työtön / työvoiman ulkopuolella	työtön / työvoiman ulkopuolella	työllinen/ opiskelija	7	6
7) Pysähtynyt I	Työllinen/ opiskelija	työtön / työvoiman ulkopuolella	työtön / työvoiman ulkopuolella	11	8
8) Pysähtynyt II	Työtön / työvoiman ulkopuolella	työtön / työvoiman ulkopuolella	työtön / työvoiman ulkopuolella	29	21

Urapolkuihin yhteydessä olevia taustatekijöitä

Tilastollisesti edustava otos antoi mahdollisuuden tarkastella myös sitä, minkälainen yhteys asuinalueella, sukupuolella ja sosiaalisella taustalla on ollut nuorten päätymiseen erilaisille työurille. Asuinalueen on havaittu olevan yhteydessä koulutustasoon (Paananen & al. 2012) ja työelämässä pärjäämiseen (Nyyssölä 1999). Toisaalta sukupuoli ja sosiaalinen tausta ovat tutkimusten perusteella tärkeitä yksilön koulutusta ja työelämään kiinnittymistä sääteleviä taustatekijöitä (Biggart 2002; Devine 2004; OECD 2012; Paananen & al. 2012).

Seuraavassa tarkastelussa on kiinnitetty huomiota erityisesti uratyyppien ääriilaitoihin, yhtäältä vakaalle ja toisaalta pysähtyneelle työuralle valikoitumiseen. Asuinalueen merkitystä on analysoitu asuinpaikkakunnan koon perusteella (kaupunkimaiset, taajaan asutut, maaseutumaiset kunnat). Kotitaustaa kuvaavaksi muuttujaksi on valittu huoltajan koulutustaso. Aikaisemmassa, koulupudokkaiden myöhempiä elämänavaiheita koskettaneessa tutkimuksessa huoltajan koulutustason selitysarvo oli suurin myöhemmän pärjäämisen kannalta (Järvinen & al. 2007).

Vuoden 1985 kohortissa sukupuolella tai asuinalueella ei ollut juurikaan yhteyttä siihen, minkälaisille urapoluille nuoret olivat ohjautuneet. Miehet olivat jonkin verran enemmän edustettuina sekä vakaalle uralle sijoittuneiden (m: 29 %, n: 26 %) että pysähtyneelle (II) uralle päätyneiden (m: 31 %, n: 26 %) keskuudessa. Asuinalueen osalta jakaumat olivat samansuuntaisia riippumatta siitä, olivatko nuoret varttuneet kaupungissa, taajaan asutussa kunnassa vai maaseudulla. (Taulukko 3.)

Vuoden 1995 kohortin tilanne oli kuitenkin erilainen: vaikka miesten ja naisten kohdalla ei ollut kovin paljon eroa pysähtyneelle (II) uralle päätyneiden keskuudessa (m: 20 %, n: 22 %) olivat miehet päätyneet selvästi yleisemmin vakaalle työmarkkina-uralle (m: 42 %, n: 32 %). Asuinalueen osalta jakaumissa ei ollut juurikaan eroa; maaseudulla oli päädytty jonkin verran useammin vakaalle uralle kuin kaupungeissa ja taajaan asutuissa kunnissa. (Taulukko 3.)

Sen sijaan molemmissa kohorteissa huoltajan koulutus oli yhteydessä siihen, minkälaiselle työuralle nuoret olivat päätyneet. Tätä havainnollistavassa taulukossa 4 edellä esitetyt kahdeksan uratyyppiä on tiivistetty kolmeksi uratyyppiä seuraavasti: *vakaa työura* (vakaa, *katkonainen työura* (vakiintunut, keskeytynyt, epävakaa, juuttunut, kohentunut) ja *pysähtynyt työura* (pysähtynyt I, pysähtynyt II). Vuoden 1985 kohortissa huoltajan koulutuksen ja työuralle päätyneen välinen yhteys oli lineaarinen: mitä korkeampi koulutus huoltajalla oli, sitä todennäköisemmin nuoret olivat ohjautuneet vakaalle työuralle ja sitä harvinaisempaa oli pysähtyneelle työuralle päätyminen. Korkea-asteen koulutuksen saaneiden vanhempien jälkeläisistä yli 40 prosenttia oli sijoittunut vakaalle uralle, pelkän perusasteen koulutuksen saaneiden vanhempien jälkeläisistä vain joka neljäs. Perusasteen koulutuksen saaneiden vanhempien lapsista pysähtyneelle uralle oli päätyneet runsas 40 prosenttia ja korkea-asteen suorittaneiden vanhemmista noin neljännes. (Taulukko 4.)

Vuoden 1995 kohortissa huoltajan koulutuksen ja työuran välinen yhteys ei ollut enää lineaarinen, vaan tuli esiin ensinnäkin siten, että korkeakoulutettujen huoltajien jälkikasvu oli päätyneet jonkin verran muita yleisemmin vakaalle

Taulukko 3. Koulupudokkaiden valikoituminen vakaalle ja pysähtyneelle (II) työuralle sukupuolen ja asuinkunnan kuntaryhmittymyksen mukaan (%).

	vuoden 1985 kohortti		vuoden 1995 kohortti	
	vakaa (n = 1 929)	pysähtynyt (II) (n = 2 027)	vakaa (n = 2 660)	pysähtynyt (II) (n = 1 437)
nainen	26	26	32	22
mies	29	31	42	20
kaupunkimaiset kunnat	29	27	39	20
taajaan asutut kunnat	32	23	38	21
maaseutumaiset kunnat	30	24	43	19

Taulukko 4. Kohderyhmän työurat huoltajan koulutusasteen mukaan (%).

	Huoltajan koulutus, kohortti 1985 (n = 6 983)			Huoltajan koulutus, kohortti 1995 (n = 7 508)		
	perusaste	keskiaste	korkea-aste	perusaste	keskiaste	korkea-aste
vakaa työura	25	32	41	38	39	45
katkonainen työura	32	34	33	33	34	28
pysähtynyt työura	43	34	27	30	26	26
yht. (%)	100	100	100	100	100	100

työuralle (45 %) ja toiseksi siten, että pelkän peruskoulun oppimäärän suorittaneiden huoltajien lapset olivat päätyneet jonkin verran muita useammin pysähtyneelle työuralle (30 %). Korkea- ja keskiasteen koulutuksen saaneiden huoltajien jälkeläisten todennäköisyys päätyä pysähtyneelle työuralle oli yhtäläinen (26 %), eikä perus- ja keskiasteen koulutuksen saaneiden huoltajien lasten päätymisessä vakaalle työuralle ollut eroa kuin yhden prosenttiyksikön verran (perusaste 38 %, keskiaste 39 %). Vaikka korkeakoulutettujen huoltajien lapset olivat edelleenkin sijoittuneet vakaalle uralle muita tyypillisemmin, olivat erot muihin ryhmiin selvästi tasoittuneet.

Vedonlyöntisuhteisiin (*odds ratio*) perustuva taulukko 5 havainnollistaa korkeakoulutettujen huoltajien jälkeläisten suurempaa todennäköisyyttä päätyä vakaalle työuralle vähemmän koulutettujen huoltajien jälkikasvuun verrattessa. Kohorttien välinen vertailu paljastaa erojen kuitenkin tasoittuneen kymmenessä vuodessa. Vuoden 1985 kohdalla koulupudokkaiden, joiden huoltajat olivat ylempään korkeakoulututkinnon suorittaneita, odds-suhde oli 2,18 verrat-

Taulukko 5. Koulupudokkaiden, joiden huoltajalla on keskiasteen, alemman korkeakouluasteen tai ylempään korkeakouluasteen tutkinto, todennäköisyys päätyä vakaalle työmarkkinauralle verrattuna koulupudokkaisiin, joiden huoltajalla on perusasteen tutkinto (*odds ratio*).

Huoltajan koulutus	Todennäköisyys päätyä vakaalle työmarkkinauralle	
	kohortti 1985	kohortti 1995
Keskiaste	1,38	1,07
alempi korkea-kouluaste	2,18	1,48
ylempi korkea-kouluaste	2,18	1,56

taessa pelkän peruskoulututkinnon suorittaneiden jälkikasvuun. Vuoden 1995 kohortin kohdalla arvo oli enää 1,56. Vastaavaa tasoittumista on nähtävissä myös muiden koulutustasojen (keskiaste ja alempi korkeakouluaste) kohdalla. Vuoden 1995 kohortissa huoltajan koulutustaso ei siis ollut enää niin voimakkaasti erottelava tekijä kuin vuoden 1985 kohortin kohdalla.

Kokoava tarkastelu

Suomessa nuoret valikoidaan rinnakkaisille koulutusväylille kaikille yhteisen yhdeksänvuotisen peruskoulun jälkeen. Tässä koulutusturnajaisten ensimmäisessä vaiheessa 5–7 prosenttia ikäluokasta putoaa vuosittain koulutusjärjestelmän ulkopuolelle, ajautuen samalla työmarkkinajonon hännille. Osalle nuorista karsiutuminen opiskelusta ja työelämästä heti oppivelvollisuuden jälkeen näyttää merkitsevän syrjäytymistä työmarkkinoilta myös aikuisiällä, mutta osa jatkaa opiskelua myöhemmin ja onnistuu kiinnittymään työmarkkinoille ikäluokkansa muiden nuorten tavoin.

Vuonna 1985 koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olleista nuorista noin kolmannes oli kyennyt myöhemmin kiinnittymään vakaalle työuralle. Toisaalta neljällä kymmenestä oli ollut huomattavia vaikeuksia kiinnittyä työelämään. Peräti 29 prosenttia 1980-luvun koulupudokkaista ei ollut seurannan yhdessäkään vaiheessa opiskelemassa tai työllisenä. Vastaavasti vuonna 1995 koulutuksen ja työn ulkopuolelle jääneistä nuorista noin puolet (51 %) oli kulkenut vakaalla työuralle. Toisella puolikkaalla oli sen sijaan ollut ongelmia työelämään kiinnittymisessä, mutta vain viidennes (21 %) ei ollut seurannan yhdessäkään vaiheessa työssä tai opintojen parissa. 1990-luvun puolenvälin ”lamanuoret” olivat siis tuolloin vallinneesta heikosta työmarkkinatil-

teesta huolimatta pärjänneet selvästi paremmin kuin kymmenen vuotta aiemmin vastaavassa tilanteessa olleet nuoret. Vuoden 1995 koulupudokkaiden parempi pärjääminen selittyy pitkälti sillä, että he olivat kouluttautuneet vuoden 1985 koulupudokkaita innokkaammin. (Ks. taulukko 1.) Tämä saattaa puolestaan osaltaan kertoa suomalaisen nuorisopalvelujärjestelmän onnistumisesta yhdessä tärkeimmistä painopistealueistaan eli nuorten syrjäytymisen torjunnassa.

Parin viime vuosikymmenen aikana on monissa yhteyksissä epäilty perinteisten sosiaalisten taustatekijöiden, kuten sukupuolen, asuinalueen ja sosiaalisen taustan, menettäneen merkitystään yksilöiden elämäntietojen suuntaajina ja elämänmahdollisuuksien määrittäjinä. Toisaalta Suomessa tehtyjen empiiristen tutkimusten mukaan esimerkiksi sukupuoli ja sosiaalinen tausta ovat edelleenkin merkittäviä yksilöiden koulutautumista, työmarkkina-asemaa ja työelämässä menestymistä sääteleviä tekijöitä (Vanttaja 2005; Nori 2011; Kivinen & al. 2012; Paananen & al. 2012).

Tutkimuksemme kohderyhmän voisi olettaa koostuvan varsin homogeenisestä joukosta koulutushaluttomia nuoria. Tosiasiassa joukko jakautuu sisäisesti hyvin erilaisiin ryhmiin, joiden taustat, elinolosuhteet ja tulevaisuuden näkymät saattavat poiketa jyrkästikin toisistaan. Sama asia on nostettu esille eurooppalaisten, koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevien nuorten (NEET) tilannetta analysoitaessa: ryhmän on havaittu jakaantuvan yhtäältä hyvä- ja huono-osaisiin, toisaalta vapaaehtoisesti tai vastentahtoisesti koulutuksen ja työelämän ulkopuolella oleviin nuoriin (Eurofound 2012).

Tämän tutkimuksen tulosten mukaan asuinalue ei ollut juurikaan yhteydessä siihen, millaisille työurille 1980- ja 1990-luvun koulupudokkaat myöhemmin aikuisiällä päätyivät. Myös sukupuolten väliset erot työmarkkinoille sijoittumisessa olivat melko pieniä vielä 1980-luvun koulupudokkaiden keskuudessa. Sen sijaan 1990-luvun koulupudokkaiden kohdalla sukupuolten väliset erot tulivat selvemmin esiin siten, että vakaalla työuralla kulkeminen oli ollut huomattavasti tyypillisempää miehille (42 %) kuin naisille (32 %).

Sosiaalisen taustan merkitys nousi tutkimuksessa esille molemmissa kohorteissa, mutta tässäkin suhteessa oli tapahtunut selviä muutoksia. 1980-luvun koulupudokkaiden tapauksessa korkeasti koulutettujen vanhempien jälkeläiset olivat onnistuneet kiinnittymään vakaalle työuralle huomattavasti useammin kuin vähäisen koulutuspääoman kodeista tulleet lapset, jotka puolestaan olivat yliedustettuina pysähtyneille työurille päätyneiden keskuudessa. 1990-luvun koulupudokkaidenkaan kohdalla huoltajan koulutustason mukaiset erot eri työurille päätyneiden suhteen eivät olleet kokonaan hävinneet, mutta erot olivat kuitenkin selvästi tasoittuneet.

Koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle jääminen heti peruskoulun jälkeen näytti merkitsevän vielä 1980-luvulla usein eri asiaa erilaisista kotitaustoista tulleille nuorille. Tuolloin joukosta erottuivat selvästi koulutettujen perheiden nuoret, joista monet olivat vain tilapäisesti olleet peruskoulunsa päättämisen jälkeen koulutuksen ja työelämän ulkopuolella ja jatkaneet opintojaan myöhemmällä iällä. Vuoden 1985 koulupudokkaiden tapauksessa korkea-asteen koulutuksen saaneiden vanhempien jälkeläisten muita suurempaa koulutushalukkuutta kuvaa se, että kaksi kolmasosaa heistä (65 %) oli myöhemmällä iällä suorittanut jonkin koulutustutkinnon, kun taas pelkän perusasteen tutkinnon suorittaneiden vanhempien jälkikasvusta sen oli suorittanut vain noin kolmannes (34 %). Vuoden 1995 kohortissa vastaavat luvut olivat 61 prosenttia ja 43 prosenttia. Toisin sanoen kouluttautumisluvutkin osoittavat sosiaalisten lähtökohtien välisten erojen selvästi kaventuneen. (Järvinen 2012, 181.)

Koulupudokaskohorttien vertailun perusteella voidaan siis yhteenvedona todeta, että on tapahtunut muutos, jossa sukupuolen merkitys työmarkkinoilla pärjäämisessä oli kasvanut, mutta kotitaustan merkitys oli sen sijaan vähentynyt. 1990-luvulla koulutuksen- ja työelämän ulkopuolelle päätyneille nuorille suotuisista lähtökohdista ei ollut enää vastaavanlaista etua kuin aiemmin. Tässä yhteydessä on kuitenkin syytä muistaa, että kysymys ei ole mistään järjestyttävästä yhteiskunnallisen tasa-arvon lisääntymisestä, sillä kuten monet tutkimukset ovat osoittaneet, korkeasti koulutettujen jälkeläiset päätyvät koulupudokkaiksi huomattavasti harvemmin kuin

matalasti koulutettujen vanhempien lapset.⁴

Nuorten syrjäytyminen ja erityisesti kouluksellinen syrjäytyminen on ollut poliittisen keskustelun keskiössä Suomessa jo useamman vuosikymmenen ajan (Järvinen & Jahnukainen 2001). Kun nuorten syrjäytymisen vastaisen taistelun kärkihankkeen, nuorten yhteiskuntatakuun käynnistämisestä oli kulunut puoli vuotta ja siihen liittynyt kriittinen keskustelu oli jo alkanut laantua, keskustelu nuorten koulutuksellisesta syrjäytymisestä sai uutta vauhtia, kun opetusministeri Krista Kiuru esitti toisen asteen koulutuksen ensimmäisen vuoden tuomista oppivelvollisuuden piiriin. Oppivelvollisuuden pidentäminen 17 vuoteen kirjattiin 29.8.2013 julkaisuun hallituksen rakennepoliittiseen ohjelmaan osana toimenpiteitä, joilla on tarkoitus tehostaa nuorten yhteiskuntatakuun toimeenpanoa ja sitä kautta kohentaa nuorten edellytyksiä ja kannusteita opiskella, valmistua ja hakeutua työmarkkinoille. (Valtioneuvosto 2013.)

Hallituksen mukaan oppivelvollisuuden pidentäminen on tarpeen ”kriittisen nivelvaiheen koulutuksen jatkuvuuden turvaamiseksi, keskeyttämisen vähentämiseksi ja nuorten työurien pidentämiseksi” (Valtioneuvosto 2013). Uudistuksen vastustajien mukaan kyseessä on kallist investointi ilman takeita tuloksellisuudesta. Kalliiksi uudistus tulee silloin, jos ikäryhmän pienen vähemmistön tukemiseksi tarkoitettujen toimien kustannusvaikutukset kohdistuvat koko ikäluokkaan esimerkiksi oppimateriaalien ja koulumatkojen osalta.

Oppivelvollisuuden pidentämisen seurauksia tulisi kuitenkin pohtia myös muista kuin taloudellisista lähtökohdista. Nuorten koulutuksellista syrjäytymistä on vaikea ehkäistä pelkästään rakenteisiin kajoamalla ja pääosin nivelvaiheeseen kohdistuvilla tukitoimilla. Tämän lisäksi katse on

4 Huoltajan koulutuksen merkitys nuorten elämäurille ja hyvinvoinnille on havaittu myös laajassa syntymäkohorttitutkimuksessa, jossa seurattiin kaikkia vuonna 1987 Suomessa syntyneitä lapsia (n = 59 476) sikiökaudelta vuoden 2008 loppuun. Korkeasti koulutettujen vanhempien lapset käyttivät matalasti koulutettujen vanhempien lapsia vähemmän psykiatrisen erikoissairaanhoidon palveluja ja heillä oli myös harvemmin merkintöjä poliisin tai oikeuslaitoksen rekisterissä. Vanhempien vähäinen koulutus ennakoï myös seuraavan sukupolven kouluttamattomuutta, mikä puolestaan liittyi muihin hyvinvoinnin ongelmiin esimerkiksi siten, että pelkän perusasteen koulutuksen suorittaneilla nuorilla oli huomattavasti muita koulutusryhmiä useammin mielenterveysongelmia, toimeentulotukiasiakkuutta ja rikollista käyttäytymistä. (Paananen & al. 2012.)

suunnattava yhtäältä koulutusjärjestelmässä alaspäin ja toisaalta enemmän työelämän suuntaan. Oppivelvollisuuden pidentäminen ei vielä takaa, että lisävuoden aikana kaikki nuoret motivoituvat koulutukseen ja keskeyttäminen toisen asteen koulutuksessa vähenee merkittävästi. Oleellista on muuttaa toimintaa rakenteiden sisällä. Peruskoulua ja erityisesti yläkoulua tulee kehittää, ei ainoastaan oppimisympäristönä, vaan laajemmin ymmärrettynä sosiaalisena ja kulttuurisena toimintaympäristönä, jossa voidaan ottaa nuorten yksilölliset lähtökohdat ja tarpeet nykyistä paremmin huomioon. Tukitoimia tulisikin suunnata erityisesti niihin lapsiin ja nuoriin, joilla on oppimisvaikeuksia ja koulunkäyntiongelmia.

Koulutuksen pidentäminen ei ole riittävä ratkaisu myöskään nuorisotyöttömyysongelmaan, jonka juuret ovat työelämän rakenteellisissa muutoksissa. Vaikka suomalaisnuoret koulutautuvat enemmän ja pidempään kuin eurooppalaiset nuoret keskimäärin, on nuorisotyöttömyys Suomessa silti eurooppalaista keskitasoa (Eurostat 2013). Osin työtehtävien osaamisvaatimusten kasvusta, osin tutkintojen inflaatiosta johtuen pelkän peruskoulun käyneiden nuorten on liki mahdotonta saada vähänkään pysyvämpää työpaikkaa. Tilanne ei ole paljon parempi ammatillisen perustutkinnon suorittaneidenkaan kohdalla. Koulutuksesta työelämään siirtymisen helpottamiseksi tarvitaan muutoksia työmarkkinoilla ja työelämässä. Erityisen tärkeää on löytää uusia keinoja, joilla voitaisiin helpottaa yritysten mahdollisuuksia työllistää nuoria ja madallata ensimmäisen työpaikan saamisen kynnyistä. Tämä puolestaan edellyttää valtiovallan, oppilaitosten, yritysmaailman ja työmarkkinajärjestöjen entistä laajempaa yhteistyötä. Nuorten työllistämistä vaikeuttavana ongelmana yrittäjät ovat pitäneet korkeiden palkkakustannusten lisäksi byrokraattista järjestelmää, jossa erityisesti vaikeimmassa työmarkkina-asemassa olevien palkkaaminen on paljon tavanomaista monimutkaisempaa. (Ks. Vanttaja 2012.)

Lopuksi on syytä muistuttaa, että peruskoulun jälkeen koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle jääminen ei ole kaikille nuorille yhtä kohtalokasta. Tutkimuksemme mukaan molemmissa kohorteissa yli puolet koulupudokkaista kykeni myöhemmällä iällä kiinnittymään työelämään, koulutukseen ja yhteiskuntaan. Koulutuksesta ja työelämästä syrjäytyminen on pitkäkestoinen, elämänhistorian kuluessa rakentuva prosessi

si, johon vaikuttavat usein monet erilaiset tekijät (Jahnukainen & Järvinen 2005). Osa koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevista nuorista on niin vaikeassa elämäntilanteessa, etteivät perinteiset aktivointitoimet heihin tehoa. Esimerkiksi sosiaalisesta elämästä eristäytyneet, masentuneet ja internetin virtuaalimaailman koukkuun jääneet nuoret ovat usein huomattavasti suuremman avun tarpeessa. Sen vuoksi tarvitaan tarkempaa tutkimusta etenkin siitä, mitkä ovat olleet koulupudokkaiden yhteiskuntaan kiinnittymis-

tä edistäviä ja syrjäytymistä ehkäiseviä tekijöitä. Vasta sen jälkeen kun tiedetään, mikä merkitys selviytymisessä on esimerkiksi koulutuksella, sosiaalisella tukiverkostolla tai yhteiskunnan erilaisilla tukitoimenpiteillä, voidaan varoja suunnata oikeaan kohteeseen. Nyt hallitus pelaa uhkapeliä sijoittamalla rahaa pääasiassa hyvin toimeentulevien perheiden ja koulussa pärjäävien nuorten tukemiseen, kun tärkeämpää olisi kohdentaa tukitoimia erityisesti sinne, missä niitä todella tarvitaan.

KIRJALLISUUS

- Ahola, Sakari & Galli, Loretta: Koulutustakuusta ohjaustakuuseen – nuorten koulupudokkaiden nivelohjauksen kehittäminen. *Kasvatus* 40 (2009): 5, 394–406.
- Asplund, Rita: Koulutus, palkkaerot ja syrjäytyminen. Helsinki: Elinkeinoelämän tutkimuslaitos, 2002.
- Biggart, Andy: Attainment, gender and minimum-aged school leavers: Early routes in the labour market. *Journal of Education and Work* 15 (2002): 2, 145–162.
- Devine, Fiona: *Class practices: How parents help their children get good jobs*. Cambridge: University Press, 2004.
- Eurofound 2012. NEETs – Young people not in employment, education or training: Characteristics, costs and policy responses in Europe. Publications Office of the European Union, Luxembourg.
- Jahnukainen, Markku & Järvinen, Tero: Risk factors and survival routes: Social exclusion as a life-historical phenomenon. *Disability & Society* 20 (2005): 6, 669–682.
- Järvinen, Tero: Koulupudokkaiden yhteiskunnallinen asema ja myöhemmät elämänvaiheet. Vuosina 1985 ja 1995 koulutuksen ja työn ulkopuolella olleiden nuorten koulutus- ja työmarkkinoille sijoittumisen vertailua. S. 169–186. Teoksessa Silvennoinen, Heikki & Pihlaja, Päivi (toim.): *Rajankäyntejä. Tutkimuksia normaaliuden, erilaisuuden ja poikkeavuuden tulkinnoista ja määrittelyistä*. Turku: Turun yliopiston kasvatustieteiden laitos, 2012.
- Järvinen, Tero & Jahnukainen, Markku: Kuka meistä onkaan syrjäytynyt? Marginalisaation ja syrjäytymisen käsitteellistä tarkastelua. S. 125–151. Teoksessa Suutari, Minna (toim.): *Vallattomat marginaalit. Yhteisöllisyyksiä nuoruudessa ja yhteiskunnan reunoilla*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 2001.
- Järvinen, Tero & Vanttaja, Markku: Koulutuksen hyvä ja huono-osaiset. *Laudaturyliooppilaiden ja koulutuksesta karsiutuneiden kotitaustat*. *Kasvatus* 31 (2000): 3, 205–216.
- Järvinen, Tero & Vanttaja, Markku: Koulupudokkaiden työurat. *Yhteiskuntapolitiikka* 71 (2006): 1, 14–22.
- Järvinen, Tero & Vanttaja, Markku: Aikuiskoulutushaluttomuuden jäljillä. S. 198–215. Teoksessa Rinne, Risto & Jauhiainen, Arto (toim.): *Aikuiskasvatus ja demokratian haaste*. Helsinki: Kansanvalistusseura & Aikuiskasvatuksen tutkimusseura, 2011.
- Järvinen, Tero & Vanttaja, Markku & Aro, Mikko: Koulupudokkaista menestyjiksi. S. 116–134. Teoksessa Kuorelahti, Matti & Lappalainen, Kristiina (toim.): *Ruohon juurella – tutkimusta ja näkemystä*. Joensuu: Joensuun yliopiston erityispedagogiikan oppiaine, 2007.
- Kivinen, Osmo & Hedman, Juha & Kaipainen, Päivi: Koulutusmahdollisuuksien yhdenvertaisuus Suomessa. Eriarvoisuuden uudet ja vanhat muodot. *Yhteiskuntapolitiikka* 77 (2012): 5, 559–566.
- Kojo, Marjaana: Laajentunut nykyisyys. Nuorten tulevaisuuteen suuntautuminen työn marginaalissa. *Nuorisotutkimus* 28 (2010): 2, 23–35.
- Komonen, Katja: Ammatillisen koulutuksen keskeyttäminen osana yksilön elämäntulkua. *Nuorisotutkimus* 19 (2001): 3, 4–23.
- Komonen, Katja: Koulutusyhteiskunnan marginaalissa? *Janus* 10 (2002): 1, 5–26.
- Myrskylä, Pekka: Hukassa. Keitä ovat syrjäytyneet nuoret? Helsinki: Elinkeinoelämän Valtuuskunta, 2012.
- Nori, Hanna: Keille yliopiston portit avautuvat? Tutkimus suomalaisiin yliopistoihin ja eri tieteenaloille valikoitumisesta 2000-luvun alussa. Turku: Turun yliopisto, 2011.
- Nyysölä, Kari: Youth unemployment and marginalisation. Changes in the labour market status of Finnish young people in the years 1980–1993. *Young* 7 (1999): 3, 2–20.
- OECD: *Education at a Glance. OECD indicators*. Paris: OECD, 2012.
- OKM: *Koulutus ja tutkimus vuosina 2011–2016. Kehittämissuunnitelma. Opetus- ja kulttuuriminis-*

- teriön julkaisu 2012:1, 2012.
- Paananen, Reija & Ristikari, Tiina & Merikukka, Marko & Rämö, Antti & Gissler, Mika: Lasten ja nuorten hyvinvointi Kansallinen syntymäkohortti 1987 -tutkimusaineiston valossa. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2012.
- Paju, Petri & Vehviläinen, Jukka: Valtavirran tuolla puolen. Nuorten yhteiskuntaan kiinnittymisen kitkat 1990-luvulla. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura & Sitra, 2001.
- Rinne, Risto & Järvinen, Tero: Frafall og videregående opplæring I Finland: en gjennomgang av nyere studier og tiltak for å holde flere I utdanning. S. 63–90. I Markussen, Eifred (red.): Frafall i utdanning for 16-20 åringer i Norden. Kobenhagen: Nordisk ministerråd, 2010.
- Rinne, Risto & Järvinen, Tero: Dropout and completion in upper secondary education in Finland. P. 215–232. In Lamb, Stephen & Markussen, Eifred & Teese, Richard & Sandberg, Nina & Polesel, John (eds.): School dropout and completion. International comparative studies in theory and policy. Dordrecht: Springer, 2011.
- Rouhelo, Anne: Akateemiset urapolut. Humanistisen, yhteiskuntatieteellisen ja kasvatustieteellisen alan generalistien urapolkujen alkuvaiheet 1980- ja 1990- luvuilla. Turku: Turun yliopisto, 2008.
- Sipilä, Noora & Kestilä, Laura & Martikainen, Pekka: Koulutuksen yhteys nuorten työttömyyteen. Mihin peruskoulututkinto riittää 2000-luvun alussa? Yhteiskuntapolitiikka 76 (2011): 2, 121–134.
- THL: Tilastotietoa perhevapaiden käytöstä, 2013. http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/tutkimus/hankkeet/perhevapaatutkimus/tilastotietoa_perhevapaiden_kaytosta [luettu 2.9.2013]
- Valtioneuvosto: Rakennepoliittinen ohjelma talouden kasvuedellytysten vahvistamiseksi ja julkisen talouden kestävyysvajeen umpeen kuromiseksi. Valtioneuvoston kanslia 29.8.2013.
- Vanttaja, Markku: Pakkohaku toimii huonosti. Kasvatus & Aika (2012): 3. www.kasvatus-ja-aika.fi
- Vanttaja, Markku: Koulutuksesta ja työstä karsiutuneiden nuorten kotitaustan ja myöhempien elämänvaiheiden tarkastelua. Yhteiskuntapolitiikka 70 (2005): 4, 411–416.
- Vanttaja, Markku & Järvinen, Tero: Koulutuksesta ja työstä karsiutuneet. Vailla ammattitutkintoa ja työpaikkaa vuonna 1985 olleiden nuorten myöhemmät elämänvaiheet. Yhteiskuntapolitiikka 69 (2004): 5, 472–480.
- Väestö 1997: 15. Työssäkäyntitilasto 1995–1996. Helsinki: Tilastokeskus, 1997.
- Väestö 2003: 7. Työssäkäyntitilasto 2000–2001. Helsinki: Tilastokeskus, 2003.
- Väestölaskenta 1990. Osa I. Väestön taloudellinen toiminta 1990. Helsinki: Tilastokeskus, 1993.

SUMMARY

Tero Järvinen & Markku Vanttaja: Employment careers of school dropouts. Comparing the career paths of young people outside education and work in 1985 and 1995 (Koulupudokkaiden työurat. Vuosina 1985 ja 1995 koulutuksen ja työn ulkopuolella olleiden nuorten urapolkujen vertailua)

The article examines the career paths of young people who dropped out of school and who were outside work before and after the early 1990s recession in Finland. Furthermore, the 1985 and 1995 school dropout cohorts are compared to see whether the impact of gender, place of residence and social background on young people's orientation to employment careers has changed over time. The article is based on a longitudinal study in which the education and labour market integration of young people aged 16–18 (n=6,983) was followed up from 1985, when they were outside education and work, up to 2000; and the education and labour market integration of young people (n=7,508) from 1995 through to 2007. The study was conducted with 50% samples of all young people outside education and work in 1985

and 1995, with the exception of conscripts. The datasets were formed at Statistics Finland by linking population register data.

The results show that 1995 school dropouts had achieved better labour market integration than young people in the corresponding situation ten years earlier. In the 1985 cohort 28% and in the 1995 cohort 38% had a stable employment career. In the former cohort of school dropouts 40% and in the latter cohort 29% had had considerable difficulties integrating into the labour market. Residential area was not associated in either cohort with the type of employment the school dropouts had found in adulthood. Gender differences were still minor among the 1980s dropouts, but among the 1990s dropouts men had more often established a stable employment career than women. Based on the comparisons between the school dropout cohorts, it seems that gender has gained increasing weight as a success factor in labour market integration, while the role of social background has decreased.

Keywords: school dropouts, employment careers, longitudinal study.